
Dendrokronologisk undersøgelse af prøver udtaget fra stegeløe, Handeland, Sirdal kommune, Vest-Agder, Norge

---

NNU Rapport 51 – 2019

Claudia Baittinger og Niels Bonde

Foto: CSC

Dendrokronologi

Nationalmuseet
Miljøarkæologi og Materialeforskning

Norge

Vest-Agder

Handeland

Sirdal kommune

Gnr/Bnr: 11/5

Koordinater: 58.866719 N, 6.804337 E

Formål: Datering og opbygning af grundkurve

Indsendt af Fylkeskonservatoren i Vest-Agder og Nationalmuseet

Prøver udtaget af: Christoffer S. Christensen og Rolf Einar Huus

Undersøgt af: Niels Bonde og Claudia Baittinger

NNU j. nr.: A9627, oktober 2019.

Resultatet kan frit anvendes ved henvisning til denne rapport. Kontakt evt. laboratoriet for yderligere oplysninger mm. Rapporten kan endvidere lastes ned fra hjemmesiden www.nnuweb.dk, under Dendrokronologi, Se endvidere Fylkeskonservatoren i Vest-Agders oversigt over dendrokronologiske undersøgelser <http://vaf.maps.arcgis.com> .

Stegeløe

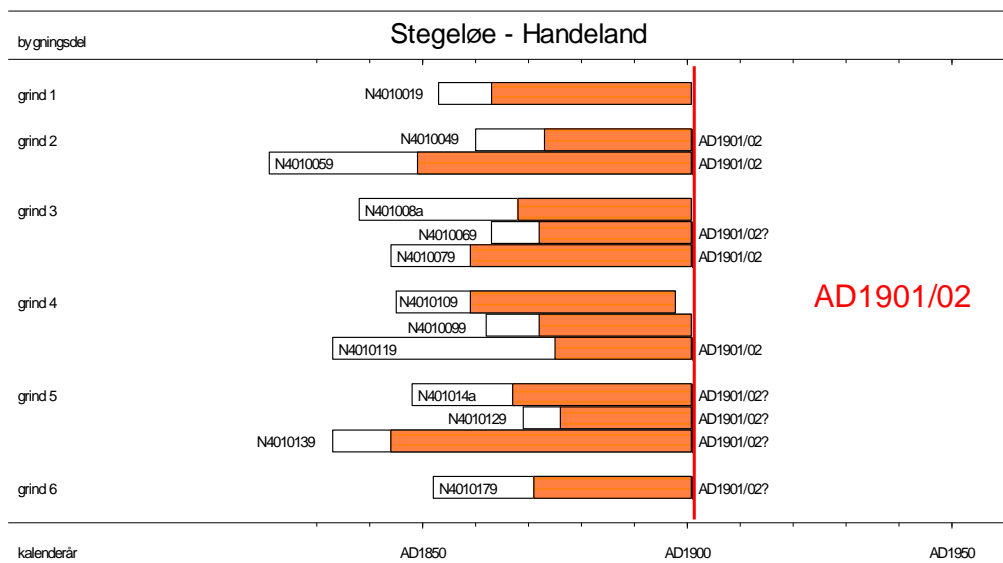
I alt er 17 prøver af fyrretræ (*Pinus sylvestris*) fra 17 **tømmerstykker** undersøgt. Alle er udtaget som boreprøver. 13 prøver er dateret.

Der er konstateret splintved på alle prøver, og "Waldkante" (træets sidstdannede årring) på fire prøver, og yderligere er der konstateret seks med "bast".

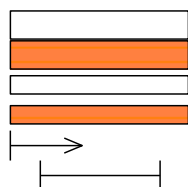
Antal årringe i prøverne varierer mellem 33 og 81.

For statistiske værdier / beskrivelse med mere vedrørende de enkelte prøver, se katalog.

Undersøgelsen viser, at seks prøver stammer fra træer, der er fældet omkring 1900-02. Fire af disse prøver har Waldkante bevaret, hvoraf to er fældet i vinterhalvåret 1901-02.

signatur

kerneved
 splintved
 kerneved ikke målt
 splintved ikke målt
 fældet efter
 fældet mellem

Dateringsdiagram som angiver årringskurvernes indplacering på en tidsskala. Hvert rektangel repræsenterer en årringskurve. Den røde signatur er en tolkning!

Antallet af årringe i splintved hos fyrretræ kan variere voldsomt fra ca. 40 til ca. 90 eller flere, og tit er det mere end svært at identificere splintved. Dette gælder særligt, når det drejer sig om borekerner. Almindeligvis gælder, at antal årringe i splintved afhænger af træets egenalder. Jo flere årringe i kerneved, desto flere årringe i splintved. Et ungt træ (juvenil) har færre årringe i splintved end et modent - eller gammelt træ.

Tolkning: På det foreliggende grundlag antages det, at alle træerne, som prøverne stammer fra, er fældet nogenlunde samtidig – vinteren 1901-02.

Opførelsen af bygningen kan sættes til 1902 eller 1903.

Årringskurverne fra alle de daterede prøver er sammenregnet til en middelkurve, N401m002, på 81 år, som dækker perioden 1821 - 1901.

Kryds-datering absolut

Årringskurverne er søgt dateret ved hjælp af relevante grund - og referancekurver for fyrretræ fra det sydlige Norge.
(se tabel)

Referencer:

For *t*-værdi:

Baillie, M.G.L. & J.R.Pilcher, 1973: A simple cross-dating program for tree-ring research. *Tree-Ring Bulletin* 33, pp. 7-14.

Ved undersøgelsen er der, udover laboratoriets egne grund- og referencekurver, anvendt kurver, som er stillet til rådighed af Thomas S. Bartholin (Scandinavian Dendro) og Terje Thun (NTNU).

kurve	-	-	N401m002	
-	start	dates	AD1821	
-	dates	end	AD1901	
aam01 indland	AD1254	AD1744	Ingen overlap	N Aust Agder indenlands [Setesdal] 27 timber
aam02 kyst	AD1487	AD1837	Ingen overlap	N Aust Agder kystnær 18 timber
VA_2011_3	AD1223	AD1879	3.06	N Vest-Agder med Aaseral 316 timber
V AuAaseralPISY2	AD1353	AD1936	3.75	N Vest-Agder uden Aaseral 237 timber
N Aaseral NB02	AD1223	AD1857	1.80	N Aaseral 113 timber

Tabel: Absolut datering. *t*-værdier for kryds-datering med grund- og referencekurver. For *t*-værdier se Baillie & Pilcher, 1973.

Beregning af middelkurve

Mean sequence - n401m002

Of type W 13 R

Dated AD1821 to AD1901

Contains the following files

n401008a.d dated AD1838 to AD1901 of type R 33 N

n401014a.d dated AD1848 to AD1901 of type R 34 !

n4010019.d dated AD1853 to AD1901 of type R 38 N

n4010049.d dated AD1860 to AD1901 of type R 28 Y

n4010059.d dated AD1821 to AD1901 of type R 52 Y

n4010069.d dated AD1863 to AD1901 of type R 29 !

n4010079.d dated AD1844 to AD1901 of type R 42 Y

n4010099.d dated AD1862 to AD1901 of type R 29 N

n4010109.d dated AD1845 to AD1898 of type R 39 N

n4010119.d dated AD1833 to AD1901 of type R 26 Y

n4010129.d dated AD1869 to AD1901 of type R 25 !

n4010139.d dated AD1833 to AD1901 of type R 57 !

n4010179.d dated AD1852 to AD1901 of type R 30 !

Katalog over undersøgte prøver:

n4010019.d

A9627 Handeland stegeløe grind 1 stav NØ hjørne
Raw Ring-width PISY data of 49 years length
Dated AD1853 to AD1901
38 sapwood rings and no bark surface
Average ring width 190.94 Sensitivity 0.16
Interpretation: AD1901+?

n401002a.d

A9627 Handeland stegeløe grind 1 stav SØ hjørne
Raw Ring-width PISY data of 42 years length
Dated AD1856 to AD1897
30 sapwood rings and no bark surface
Average ring width 262.81 Sensitivity 0.21

n401003a.d

A9627 Handeland stegeløe grind 1 beten
Raw Ring-width PISY data of 33 years length
Dated AD1866 to AD1898
23 sapwood rings and no bark surface
Average ring width 287.76 Sensitivity 0.16

n4010049.d

A9627 Handeland stegeløe grind 2 beten
Raw Ring-width PISY data of 42 years length
Dated AD1860 to AD1901
28 sapwood rings and bark surface
Average ring width 245.31 Sensitivity 0.18
Interpretation: AD1901

n4010059.d

A9627 Handeland stegeløe grind 2 stav N
Raw Ring-width PISY data of 81 years length
Dated AD1821 to AD1901
52 sapwood rings and bark surface
Average ring width 140.02 Sensitivity 0.20
Interpretation: AD1901

n4010069.d

A9627 Handeland stegeløe grind 3 stav N
Raw Ring-width PISY data of 39 years length
Dated AD1863 to AD1901
29 sapwood rings and possible bark surface
Average ring width 230.13 Sensitivity 0.19
Interpretation: AD1901?

n4010079.d

A9627 Handeland stegeløe grind 3 beten
Raw Ring-width PISY data of 58 years length
Dated AD1844 to AD1901
42 sapwood rings and bark surface
Average ring width 197.10 Sensitivity 0.17
Interpretation: AD1901

n401008a.d

A9627 Handeland stegeløe grind 3 stav S
Raw Ring-width PISY data of 64 years length
Dated AD1838 to AD1901
33 sapwood rings and no bark surface
Average ring width 173.33 Sensitivity 0.18
Interpretation: AD1901+?

n4010099.d

A9627 Handeland stegeløe grind 4 stav N
Raw Ring-width PISY data of 40 years length
Dated AD1862 to AD1901
29 sapwood rings and no bark surface
Average ring width 275.95 Sensitivity 0.21
Interpretation: AD1901+?

n4010109.d

A9627 Handeland stegeløe grind 4 beten
Raw Ring-width PISY data of 54 years length
Dated AD1845 to AD1898
39 sapwood rings and no bark surface
Average ring width 169.69 Sensitivity 0.16
Interpretation: AD1899+?

n4010119.d

A9627 Handeland stegeløe grind 4 stav N
Raw Ring-width PISY data of 69 years length
Dated AD1833 to AD1901
26 sapwood rings and bark surface
Average ring width 157.19 Sensitivity 0.19
Interpretation: AD1901

n4010129.d

A9627 Handeland stegeløe grind 5 stav N
Raw Ring-width PISY data of 33 years length
Dated AD1869 to AD1901
25 sapwood rings and possible bark surface
Average ring width 218.55 Sensitivity 0.16
Interpretation: AD1901?

n4010139.d

A9627 Handeland stegeløe grind 5 beten
Raw Ring-width PISY data of 69 years length
Dated AD1833 to AD1901
57 sapwood rings and possible bark surface
Average ring width 123.72 Sensitivity 0.24
Interpretation: AD1901?

n401014a.d

A9627 Handeland stegeløe grind 5 stav S
Raw Ring-width PISY data of 54 years length
Dated AD1848 to AD1901
34 sapwood rings and possible bark surface
Average ring width 198.26 Sensitivity 0.15
Interpretation: AD1901?

n401015a.d

A9627 Handeland stegeløe grind 6 stav N
Raw Ring-width PISY data of 46 years length
Undated; relative dates - 1 to 46
30 sapwood rings and possible bark surface
Average ring width 246.78 Sensitivity 0.20

n401016a.d

A9627 Handeland stegeløe grind 6 beten
Raw Ring-width PISY data of 34 years length
Undated; relative dates - 1 to 34
28 sapwood rings and no bark surface
Average ring width 259.38 Sensitivity 0.19

n4010179.d
A9627 Handeland stegeløe grind 6 stav S
Raw Ring-width PISY data of 50 years length
Dated AD1852 to AD1901
30 sapwood rings and possible bark surface
Average ring width 198.20 Sensitivity 0.18
Interpretation: AD1901?

FELTRAPPORT

BYGNINGSVERN FYLKESKONSERVATOREN I VEST-AGDER

Dendrokronologisk objekt:	Stegeløe
Fylke:	VAF
Kommune:	Sirdal
Gnr/Bnr:	11/5
Prøvene tatt av:	Christoffer Snaprud Christensen, Rolf Einar Huus
Dato for prøvetaking:	8/2-2019
Koordinater	58'866719*N 6'804337*Ø

Prøve nr.	Etasje	Rom	Marg	Geit	Bast	Bark	Be. arb.	
1	1		Nei	Ja	Nei	Nei	Ja	Stav NØ hjørne i grind nr. 1
2	1		Nei	Ja	Nei	Nei	Ja	Stav SØ hjørne i grind nr. 1
3	1		Nei	Ja	Nei	Nei	Ja	Beten i grind nr. 1
4	1		Nei	Ja	Ja	Ja	Ja	Beten i grind nr. 2
5	1		Nei	Ja	Ja	Ja	Ja	Stav mot N i grind nr. 2
6	1		Nei	Ja	Ja	Nei	Ja	Stav mot N i grind nr. 3
7	1		Nei	Ja	Ja	Ja	Ja	Beten i grind nr. 3
8	1		Nei	Ja	Nei	Nei	Ja	Stav mot S i grind nr. 3
9	1		Nei	Ja	Nei	Nei	Ja	Stav mot N i grind nr. 4
10	1		Nei	Ja	Nei	Nei	Ja	Beten i grind nr. 4
11	1		Nei	Ja	Ja	Ja	Ja	Stav mot N i grind nr. 4
12	1		Nei	Ja	Ja	Nei	Ja	Stav mot N i grind nr. 5
13	1		Nei	Ja	Ja	Nei	Ja	Beten i grind nr. 5
14	1		Ja	Ja	Ja	Nei	Ja	Stav mot S i grind nr. 5
15	1		Nei	Ja	Ja	nei	Ja	Stav mot N i grind nr. 6
16	1		Nei	Ja	Nei	Nei	Ja	Beten i grind nr. 6
17	1		Nei	Ja	Ja	nei	Ja	Stav mot S i grind nr. 6
18								